

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

Sect. ij. An, & quomodo actus virtutis debeat esse liber.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95638)

Colliges ex his primò, progressum quem tenet voluntas in deliberationibus. Primò enim finem apprehendit & iudicat illum esse amabilem. Secundò amat voluntas illum finem amore simplici, per puram complacentiam. Tertiò apprehendit finem illum obtineri posse. Quartò intendit efficaciter illum assequi. Quintò consultat & deliberat inquirendo media per quæ obtineri potest. Sextò consentit, & eligit media. Septimò usus, quo voluntas applicat potentias. Octavò actualis exequutio potentiarum. Nondò fruitio & quies in bono obtento.

Colliges secundò, quid sit ordo intentionis, & ordo exequutionis. Ordo intentionis includit cognitionem finis ut amabilis, amorem simplicem & intentionem efficacem obtinendi finem per aliqua media. Ordo exequutionis includit consultationem, consensum, electionem, imperium, usum, externam exequutionem.

SECTIO II.

An, & quomodo actus virtutis debeat esse liber.

Aristot. 3. *Ethic. cap. 5.*

Postquam exposuit Philosophus quatuor primis capitibus libri tertij rationem voluntarij sine qua nullus esse potest actus vitij aut virtutis, alteram capite quinto exponit dotem humani actus propriam, quòd sit liber. Brutorum enim actus involuntarij sunt, libertas solius naturæ rationalis propria est, & eam capacem reddit meriti, ac demeriti, laudis & vituperij, prohibitionis & præcepti. Plenam verò tractationem libertatis non lubet hoc loco ponere, in qua septem contineri possunt. An sit verè homo & plenè liber? Quid sit, & in quo sita sit vera illa hominis libertas? Quas conditiones exigit usus libertatis? Quænam esse possint eius impedimenta? Quænam potentia hominis sit libera? Circa quos actus possit esse libera? Quomodo actus omisso capax sit libertatis? Ego nunc soli Philosopho insitens primùm ostendo liberum esse actum virtutis & vitij. Secundò quid sit illa libertas propria humani actus.

§. I.

Verum actus virtutis & vitij sit verè liber.

Nomine libertatis non hæc intelligitur immunitas à servitute, à periculo, à coactione; sed immunitas à necessitate, seu dominium in actus, & indifferentia potentia, quæ sic agit, ut possit non agere. Hanc enim præcipuam hominis dotem negarunt iam olim, & nunc etiam plerique negant bruti homines, similes effecti iumentis insipientibus, & iudicio suo demissi ad eorum naturam. Alij enim putant induci ab astris quandam necessitatem in humanos actus; alij volunt fato prorsus inevitabili fieri omnia; denique alij à Dei concursu, à præsentia & decretis volunt omnem excindi hominis libertatem. Contra quos omnes

Liberum arbitrium.

Dico primò, liberum hominis arbitrium circa suos actus bonos & malos, tam esse certum & manifestum, ut probet illud commune Sapientum omnium suffragium, certa experientia, rationes evidentes à priori & à posteriori.

Primò enim satis esse posset dicere cum Nemefio cap. 39. *de homine*, naturaliter omnes homines

hac opinione imbui. Libertatem videlicet asserit Deus in omnibus Scripturis: *Posuit Deus hominem in manu consilij sui*. Decernit per Ecclesiam in omnibus Conciliis, probant omnes Sancti Patres, consentiunt omnes Sapientes Ethnici. *Actum*, inquit Aristoteles cap. isto 5. *à principio usque ad finem domini sumus, cum singula quæque cognoscimus*. Longum aliorum omnium catalogum dabit Theophilus 9. 3. art. 1.

Secundò, experientià certà constat esse in potestate hominis loqui vel tacere, quiescere vel ambulare; posito enim eodem obiecto, & eodem iudicio rationis, aliquando id facimus, aliquando non facimus; quod brutis non accidit. Quam experientiam evidentissimam esse docet Scotus in 1. dist. 39. contraque eam negantes agendum nò esse rationibus, sed cruciatibus, donec confiterentur esse in potestate cruciantis cessare à cruciatu; non enim posse illos de cruciante conqueri, si dicant non esse in potestate ipsius etiam quod facit.

Tertiò, si non sunt liberi actus hominis, nemo rectè operari, nemo peccare dicendus est magis, quàm brutum. In eo enim quod sit ex necessitate, neque peccatum est, neque virtus. Id quod ad eò certum esse docet Augustinus lib. de duabus animabus, cap. 11. ut pastores illud cantent in montibus, poëtae in theatris, indocti in circulis, docti in bibliothecis, Magistri in scholis, Pontifices in templis, totum genus humanum in orbe terrarum. Dicere autem quod nemo peccet, aut bene faciat magis quàm bruta, repugnat lumini rationis, quod patet ex remorsu conscientia, ex angore ac verecundia, quæ sequuntur peccatum. Quæ omnia brutis non conveniunt.

Quartò, frustra essent leges & consilia, monitiones & adhortationes, ac deliberationes. Quomodo enim aliquid præcipi ei possit qui liber non est? Quare illi consulas aliquid, qui quod suades vel facere non potest, vel non potest omittere? Quare de iis publicè aut priuatim deliberetur, quæ necessariò fient, aut necessariò non fient? Idem dico de monitionibus & adhortationibus, quæ sublata libertate sunt inutiles.

Quintò, iniustæ sunt laudes omnes & vituperia, præmia & pœnæ; quia quod necessariò fit, neque laudari, neque vituperari potest; neque premiari, neque puniri. Nulla verò gens est, quæ laudes & præmia non decernat bonis, malis verò vituperia & supplicia: ergo notum est naturæ lumine hominis actus esse liberos.

Sextò à priori ratio illa est, quam indicavit Aristoteles citato loco. A principio ad finem actionum domini sumus, cum singula quæque cognoscimus. Vbi nimirum est cognitio indifferentia finis & mediorum, ibi libera est intentio & electio: sed homo cognoscit indifferentiam finis & mediorum, id est illa posse amari, vel non amari. Cognoscit v. g. talem finem obtineri posse per hoc aut illud medium: ergo voluntas eligere potest hoc aut illud; quod est voluntatem esse liberam.

Quæcunque opponunt libertatis & humanæ dignitatis hostes adversus liberum arbitrium, alibi soluta sunt. De astrorum enim virtute, de fati necessitate, de præscientiæ decretorum & concursus divini infallibilitate, satis dictum est in Physica, & præsertim in Theologia, quæ plenius ista discutit.

S. II.

Quid sit libertas in actu virtutis.

Dixi actum à voluntate prodeuntem esse liberum; de quo Catholici omnes conveniunt. Difficilius est dicere, quid sit actum illum esse liberum, seu quid sit libertas in illo actu? quod variis modis exponi solet. Volunt enim aliqui, liberum non differre à voluntario; actum enim eo ipso quod voluntarius est, esse liberum; quia est liber à servitute, & coactione. Alij volunt libertatem esse indifferentiam obiectivam, seu obiectum quod non proponitur sub ratione summi boni, aut summi mali; sed ut indifferens ut possit amari, aut non amari.

Libertatis definitio.

Dico secundò, libertatem in actu primo, seu potentiam liberam rectè definiti, *Potentiam actiue indifferentem, seu, potentiam quae positis omnibus ad agendum praequisitis est in sensu composito potest agere, & non agere.* Libertatem autem in actu secundo, seu potentiam, quae actu operatur, liberè definiti potentiam quae actu agit cum posset non agere positis omnibus ad agendum praequisitis.

Primò libertatem definitio actiue indifferentiam, seu facultatem agendi & non agendi. Hoc enim fundamentum sit omnium quae disputari solent de libertate. Triplex videlicet voluntatis indifferentia cogitari potest. Obiectiva, ut dixi, est obiectum quod proponitur ut indifferens ut ametur, vel non ametur. Passiva, quae passum potest recipere aliquam formam, aut non recipere. Activa est dominium quoddam potentiae ad suos actus ponendos, vel non ponendos; seu vis potentiae ad determinandum seipsam ad hoc agendum, vel non agendum; haec enim synonyma sunt.

Libertas formalis.

Libertas formalis non est obiectiva indifferentia, quia illa stante, cogi & necessitari potest voluntas à Deo; & haeretici negantes libertatem hominis, non negant obiectivam indifferentiam; sciunt enim pomum non proponi ut summum bonum; ergo ad libertatem formalem non sufficit indifferentia obiectiva, quam tamen fateor esse radicem libertatis. Ratio enim cur voluntas liberè agat, est quia obiectum ab intellectu proponitur ut indifferens; quod cum non habeat bruta, libera non sunt.

Indifferentia etiam passiva non est libertas, alioqui materia prima, quae ad varias formas recipiendas indifferens est, esset libera. Intellectus & sensus externi haberent libertatem, quia varios actus recipere possunt. A priori ratio est, quia passum sic est indifferens ut ab extrinseco determinetur: ergo indifferentia passiva non est libertas.

Activa in differentia est libertas.

Sola igitur superest activa indifferentia, quia libertas est aliqua indifferentia non obiectiva, neque passiva: ergo est activa indifferentia. Probatur maior, quia actio est libera, & omisso actionis; utraque enim laudatur, aut vituperatur: ergo potentia libera potest agere & non agere; si enim tantum potest agere, omisso actionis libera non est: & si tantum potest non agere, actio non est libera, quia eam non potest ponere. Deinde libertas est vis eligendi alterum e duobus; nam ut omittam Scripturas, Concilia & Patres, Aristoteles clarè id exprimit e, ubi probat libertatem circa vitia & virtutes, quia haec sunt consultabilia, & eligibilia. Deinde quia in iis possumus agere, in quibus pos-

R.P. de Rhodes curs. Philosoph.

Asumus non agere; quia principium eorum est in nobis; quia ob ea laudamur & vituperamur. Ex quo efficacissimum ducitur argumentum. In eo consistit libertas, per quod homo capax est praecepti, consilij, admonitionis; per quod dignus est vituperio & laude, poena & praemio; per quod magis potest peccare quam bruta; sed in iis quae aliquis non potest omittere, non est capax praecepti, consilij, monitionis, & adhortationis; nemo dignus est laude vel vituperio, poena vel praemio; nemo magis peccat quam bruta, vel pueri, vel amentes: ergo nemo est liber in iis quae non potest omittere, sed in iis quae potest facere vel omittere.

B Ex quibus patet, quàm sit contraria non solum fidei, sed lumini etiam naturali sententia, quae libertatem negat esse vim potentiae ad determinandum seipsam; sed esse agere voluntarie. Quod, ut vides, convenit brutis, pueris & amentibus; convenit beatis Deum necessariò amanti- bus; sic enim tollitur omne peccatum, & omnis virtus, omnis laus & vituperatio, omne praemium & omnis poena.

Reiicitur etiam aliud commentum, quod docet libertatem esse adhaesionem cum Deo; quasi verò peccatum non sit maximè liberum, quo tamen maximè receditur à Deo. Visio ergo Dei libera est, liberae sunt processiones divinae ad intra. Quae omnia sunt absurda, ut convincit evidenter ratio quam attuli.

C Secundò libertas definitur, *Facultas agendi & non agendi, positis omnibus praequisitis ad agendum;* quae ad duo capita revocantur. Primum est, ut obiectum proponatur voluntati ab intellectu, & ut proponatur tanquam indifferens, id est non sub ratione summi boni. Secundum est, ut adsit concursus divinus in actu primo, id est decretum indifferens, quo Deus decernat suam omnipotentiam quasi credere creaturae; ita ut quando volent, ea utatur ad agendum, vel non agendum. Concursus autem in actu secundo non est unum ex praequisitis ad actionem, cum sit actio ipsa creaturae. Libertas ergo est vis agendi & non agendi, positis illis omnibus, quae ad agendum sunt praequisita; quia per hoc potentia formaliter est libera, per quod differt à potentia necessaria: sed non differt à potentia necessaria per hoc quod possit agere positis ad agendum requisitis, & non agere illis sublati; quia nullum est agens necessarium, cui hoc non conveniat; ignis enim positis ad vrendam stuppam necessariis, potest comburere; & illis sublati, potest non vtere: ergo libertas est facultas, &c.

Libertatis alia definitio.

Tertio addebam esse facultatem agendi, & non agendi, positis praequisitis in sensu composito. Est enim implicancia evidens in hac propositione: **E** *Voluntas potest agere & non agere positis omnibus ad agendum praequisitis in sensu diuiso.* Nam posse agere & non agere positis omnibus requisitis, est posse agere & non agere tunc quando nullum deest ex praequisitis: posse agere & non agere cum illis in sensu diuiso, est posse non agere, quando aliquid ex illis deest. Haec duo contradictoria sunt, ut patet. Ergo implicat ut potentia libera possit agere & non agere, positis omnibus praequisitis in sensu diuiso. Dinde omnis potentia necessaria, ut dixi, in sensu diuiso, seu diuisa ab iis quae necessaria sunt ad agendum, potest non agere: ergo ad libertatem non sufficit potentia non agendi in sensu diuiso ab iis quae ad agendum sunt requisita. Praeterea ca-

AA a 2 rentia

rentia visionis homini cæco libera erit, quia in sensu diuiso, id est sublata cæcitate, videre homo potest. Homini captiuo, & clauso in carcere liber est cursus, quia sublatis compedibus, & aperto carcere potest egredi. Quæ omnia, quàm sint falsa & absurda, iudicent Sapientes.

Neque dicas: Voluntas non potest agere quamdiu est indifferens: sed potest agere quando est libera: ergo voluntas non est indifferens quando est libera. Deinde, implicat ut voluntas agat & non agat: ergo implicat ut voluntas possit agere & non agere.

Respondet enim voluntatem posse agere quando est indifferens, modò seipsam determinet; indifferens enim & indeterminatio alia est actualis, alia potentialis. Indeterminatio potentialis est actus agere tunc cum possum non agere. Potentia libera potest esse indeterminata potentialiter, quamvis actualiter sit determinata. Implicat ut actualiter sit indifferens & determinata etiam actualiter: distinguitur ergo hæc propositio: *Voluntas non potest agere quamdiu est indifferens*; potentialiter, nego; actualiter, concedo. Libertas enim non est indeterminatio actualis, sed indeterminatio potentialis. Verum est, voluntatem non posse simul & coniunctim agere & non agere; sed posse distinguere agere vel non agere; quo modo intelligitur vulgata definitio libertatis. Ex quibus

Tertia definitio.

Colligitur primò, definitionem alteram libertatis esse veram: *Libertas est facultas determinandi seipsum ad agendum vel non agendum*. Ratio est, quia libertas, ut probaui, est facultas agendi vel non agendi: illa facultas est facultas se determinandi: ergo libertas est facultas se determinandi. Probatur minor. Potestas agendi & non agendi propria potentie liberæ non conuenit potentie necessariæ: potestas agendi & non agendi per determinationem ab extrinseco, conuenit cuilibet potentie necessariæ; si enim Deus ignem determinet ad comburendum, comburet; si determinet ad non comburendum, non comburet: si obiectum præsens determinet oculum ad videndum, videbit; si non determinet, non videbit: ergo potestas agendi & non agendi potentie liberæ propria est potestas seipsam determinandi. Deinde agere liberè est vnum è duobus eligere: sed vnum è duobus eligere, est seipsam determinare ad vnum è duobus, seu mouere se ad vnum, altero deserto. Denique, ut alia omittam, agere liberè, est tunc agere cum potes non agere: sed tunc agere cum potes non agere, est seipsam determinare; nam quod ab extrinseco determinatur, tunc quando agit non potest non agere: ergo agere liberè est seipsam determinare.

Scio explicari difficile quid sit determinatio illa voluntatis; quia illa vel est actus ipse voluntatis, vel aliquid aliud. Non est actus voluntatis, quia ille actus voluntatis est effectus determinatus, qui non potest prodire à causa indeterminata. Non est aliquid aliud, quia illud nihil est præter potentiam indifferens, quæ non potest esse determinatio: ergo impossibilis est determinatio voluntatis per seipsam. Neque dici potest, determinationem aliam esse causalem & virtutalem, aliam determinationem formalem. Determinatio enim illa causalis non est determinatio nisi secundum id quod est de nouo superadditum potentie indifferenti: sed nihil de nouo est superadditum præter actum: ergo solus actus est determinatio. Causalem autem illam determinationem tanquam fictitiam & impossibi-

lem multipliciter olim reieci. Neque obstat argumentum propositum, quia effectus determinatus, qui est formalis determinatio, non debet exire à causa prius determinata, cum effectus ille reddat causam determinationem formaliter; imò illa est actiua determinatio, cum sit actio & determinatio.

Colligitur secundò, libertatem ipsius actus non esse aliquid intrinsecum actui, & ab ipso inseparabile; sed esse denominationem omnino extrinsecam actui; quia illum esse liberum nihil est aliud, quàm illum actum fieri à potentia quæ poterat illum, non poterat illum non ponere, si voluisset; & idem illum posuit, quia voluit. Et ratio est, quia idem numero actus physicè immutatus esse potest liber, & postea necessarius. Si enim elicienti actum amoris Deus concursus necessarius subtraheret ad actum oppositum, actus ille fieret ex libero necessarius; idem tamen manens, & physicè immutatus. Scio ab Hurlado plura opponi, quæ alio loco soluta sunt. Et hæc de libertate sint satis, reliqua ex Theologia peti possunt.

SECTIO III.

An, & quomodo actus virtutis sit moralis.

Ad actum virtutis non satis est quod voluntarius sit, & liber; sed dirigi etiam debet à iudicio rectæ rationis; quod est actum illum morale esse. Quod ut declarem, primò explico, quid sit moralitas humani actus: secundò, quænam sint eius species: tertio, quænam eius causæ.

§. I.

Quid sit moralitas actus voluntatis.

Id est, quomodo definiatur moralitas in genere, quas condiciones exigit, quomodo distinguatur ab ipso actu, & quomodo ab eo sit separabilis.

Dico primò, moralitatem actus esse conformitatem vel diffinitatem actus cum regula rectæ rationis; seu connotationem illam secundum quam actus humanus vel conformis vel diffinitus rectæ rationi, tum creatæ, tum increatæ. Quod antequam probem,

Obserua primò, nomine rectæ rationis significari actuale iudicium intellectus, dictans quid sit agendum vel omittendum conuenienter ad finem proprium homini, siue conuenienter ad naturam, quæ vitur discursu & libertate. Vocatur enim *ratio*, quia est cognitio rationis. Dicitur etiam *recta*, quia dicit id quod rectum est, seu quod est conueniens naturæ rationali. Dicitur etiam *scientia*, quasi scientia intus habita eorum quæ agenda sunt. Sed difficile tamen vitatur circulus in explicatione illa rectitudinis; quia ratio dicitur recta, eo quod præscribat quod est rectum; & rectum dicitur, quod est conforme rationi rectæ, seu quod est conforme iudicio præscribenti rectum. Quam ego difficultatem ut præcluderem, vocavi rectam rationem eam quæ dicitur quid sit agendum in ordine ad finem homini proprium; seu quid sit conueniens naturæ rationali. Vbi natura rationalis non significat tantum naturam quæ vitur ratione; nam etiam edificare sine calce, plantare caulem inuersum, est difforme naturæ vtenti ratione; sed significat naturam quæ vitur discursu & libertate, cui omnia quæ sunt conformia, illa sunt recta; quæ verò sunt difforma, illa sunt moraliter mala.

Obserua